

สรุปผลการวิจัย ปัญหา และแนวทางแก้ไข

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเห็ดหอมโดยวิธีเพาะในไม้ กับ วิธีเพาะในถุงพลาสติก จำนวนตัวอย่างที่เลือกมา มีทั้งสิ้น 59 ราย ในจำนวนนี้เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง 45 ราย นอกจากนั้น เป็นฟาร์มเอกชนทั้งสิ้น ซึ่งมีทำกันหลายลักษณะ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะการผลิตของฟาร์มเห็ดหอม ออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก
2. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก
3. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย
4. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย
5. เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง

สำหรับฟาร์มลักษณะที่ 4 จะมีตัวอย่างเฉพาะฟาร์มที่เพาะในถุงพลาสติก ไม่มีฟาร์มที่เพาะในไม้ และฟาร์มลักษณะที่ 5 คือเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงจะเพาะเห็ดหอมโดยใช้ไม้เท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้หลักการบัญชีต้นทุนและหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของการเพาะเห็ดหอมทั้ง 2 วิธี ในรูปของต้นทุนการผลิตต่อผลผลิตที่ได้ 1 กิโลกรัม วิเคราะห์แยกค่าใช้จ่ายประเภทต่างๆ ออกเป็นต้นทุนคงที่กับต้นทุนแปรได้ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิตที่ได้ 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก พบว่า วิธีการเพาะในไม้จะมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 8.22 บาท ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมของวิธีการเพาะในถุงพลาสติก ซึ่งเท่ากับ 45.41 บาท

2. ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิตที่ได้ 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น พบว่า วิธีการเพาะในถุงพลาสติกจะมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ

17.96 บาท ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของวิธีการเพาะในไม้ ซึ่งเท่ากับ 97.89 บาท

3. ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิตที่ได้ 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย พบว่า วิธีการเพาะในไม้ มีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 18.95 บาท ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของวิธีการเพาะในถุงพลาสติก ซึ่งเท่ากับ 63.38 บาท

4. ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิตที่ได้ 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย พบว่า วิธีเพาะในถุงพลาสติกมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 28 บาท ส่วนวิธีเพาะในไม้ไม่มีฟาร์มตัวอย่างในลักษณะนี้

นอกจากนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์หีบกำไรขาดทุนโดยวิธีย่อส่วนตามแนวดิ่งแล้ว พบว่า อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขายและอัตรากำไรสุทธิจากการดำเนินงานต่อค่าขายของฟาร์มลักษณะต่างๆ มีดังนี้

ลักษณะฟาร์ม	อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขาย(%)		อัตรากำไรสุทธิต่อค่าขาย(%)	
	ไม้	ถุง	ไม้	ถุง
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก	89.73	62.15	83.86	49.32
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก	-22.37	88.03	-55.95	80.15
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย	81.05	36.62	77.98	26.59

ลักษณะฟาร์ม	อัตรากำไรขั้นต้นต่อค่าขาย(%)		อัตรากำไรสุทธิต่อค่าขาย(%)	
	ไม่	ถูก	ไม่	ถูก
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย	-	73.88	-	70.29
เกษตรกรในโครงการหลวง	10.24	-	10.24	-

ลักษณะฟาร์ม	อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน(%)		อัตราระดับปลอดภัย(%)	
	ไม่	ถูก	ไม่	ถูก
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก	466	68	95	78
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก	-25	55	-32	97
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย	396	48	86	59
ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย	-	577	-	95
เกษตรกรในโครงการหลวง	85	-	73	-

เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนจากเงินลงทุนเปรียบเทียบกันทั้ง 2 วิธี โดยแยกตามลักษณะของฟาร์มต่าง ๆ พบว่า อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของฟาร์มที่เพาะในไม้ จะสูงกว่าฟาร์มที่เพาะในถุงพลาสติก ยกเว้น ฟาร์มที่มีลักษณะการผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก ฟาร์มที่เพาะในถุงพลาสติกจะมีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงกว่า เพราะฟาร์มที่เพาะในไม้ขาดทุนจากการดำเนินงานเนื่องจากได้ผลผลิตต่ำ

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบจุดเสมอตัวและอัตราระดับปลอดภัยของการเพาะในไม้และในถุงพลาสติก พบว่า สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวซึ่งที่ลงทุนมากและลงทุนน้อย การเพาะในไม้จะมีอัตราระดับปลอดภัยสูงกว่าการเพาะในถุงพลาสติก ยกเว้น ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก การเพาะในถุงพลาสติกจะมีอัตราระดับปลอดภัยสูงกว่าการเพาะในไม้ เพราะฟาร์มที่เพาะในไม้ขาดทุน

กล่าวโดยสรุปโดยส่วนใหญ่การเพาะในไม้มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าการเพาะในถุงพลาสติก และมีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงกว่าการเพาะในถุงพลาสติก แต่ก็ได้เป็นไปตามนี้เสมอไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่

1. ปริมาณผลผลิตที่ได้ การเพาะเห็ดหอมจะได้ผลผลิตมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ที่นำมาใช้ วัสดุที่ใช้เพาะ สภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศที่เหมาะสม การดูแลรักษา เป็นต้น

2. ต้นทุนการผลิต ต้นทุนการผลิตจะสูง หรือต่ำขึ้นอยู่กับ

2.1 การใช้ปัจจัยการผลิต อันได้แก่ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ถ้ามีการใช้ปัจจัยที่มีอยู่อย่างเต็มที่ จะทำให้ต้นทุนคงที่ต่อหน่วยผลผลิตต่ำ แต่ถ้าปล่อยให้ปัจจัยการผลิตว่างเปล่ามากจะทำให้ต้นทุนคงที่ต่อหน่วยผลผลิตสูง หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียว จะมีต้นทุนคงที่ต่อหน่วยผลผลิตสูง และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น จะมีต้นทุนคงที่ต่อหน่วยผลผลิตต่ำ

2.2 อัตราร้อยละของของเสีย ถ้ามีอัตราร้อยละของของเสียสูง จะทำให้มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยผลผลิตสูง แต่ถ้ามีอัตราร้อยละของของเสียต่ำ จะทำให้มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยผลผลิตต่ำด้วย

2.3 การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะและใช้อุปกรณ์ร่วมกัน จะทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ

3. ราคาผลผลิตที่ขายได้ จากการศึกษา พบว่าฟาร์มที่มีลูกค้าประจำเป็นภัตตาคาร ร้านอาหาร หรือซูเปอร์มาเก็ต ราคาผลผลิตที่ขายได้จะค่อนข้างดี และคงที่ แต่สำหรับฟาร์มขนาดเล็กจะส่งขายตลาดสดที่ใกล้ที่สุด ดังนั้นในช่วงที่เห็ดหอมออกสู่ตลาดมากๆ จึงทำให้ขายเห็ดหอมได้ราคาต่ำ อันเป็นผลให้กำไรสุทธิต่ำลง

จากการที่ผู้วิจัยได้ออกทำการสำรวจและเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของแต่ละฟาร์มแตกต่างกันอย่างมากคือ ปริมาณผลผลิตที่ได้ ซึ่งตัวเลขปริมาณผลผลิตจากการเพาะในไม้ที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาได้นี้ค่อนข้างจะสูง จึงทำให้กำไรสุทธิและอัตราผลตอบแทนสูงมาก ดังนั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่นำข้อมูลไปใช้ ผู้วิจัยได้ทดลองเปลี่ยนตัวเลขปริมาณผลผลิตต่อท่อนว่าถ้าปริมาณผลผลิตต่อท่อนลดลงและเพิ่มมากกว่าเดิมจะมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิและอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนอย่างไร โดยผู้วิจัยได้เลือกฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ชนิดเดียวและลงทุนมากเป็นตัวอย่าง เนื่องจากมีลักษณะการบริหารงานเชิงธุรกิจซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถทำได้ ทั้งนี้ได้กำหนดให้ตัวแปรอื่นๆ คงที่ ได้แก่ ต้นทุนขายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และราคาขายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม การทดลองมีดังนี้

ผลผลิตต่อท่อน (กิโลกรัม)	กำไรสุทธิ/รุ่น (บาท)	กำไรสุทธิ/ปี (บาท)	อัตรากำไรสุทธิ ต่อค่าขาย (%)	R.O.I. (%)
0.56	<425,261>	<182,255>	<63>	<35>
1	6,739	2,888	1	1
2	1,302,739	558,317	54	106
3	2,502,739	1,072,603	70	204
4	3,702,739	1,586,888	77	302
5	4,902,739	2,101,174	82	400
6	6,102,739	2,615,460	85	498

จะเห็นได้ว่า สำหรับฟาร์มนี้ถ้าผลผลิตต่อท่อนต่ำกว่า 1 กิโลกรัม กิจการจะเริ่มขาดทุน

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและจำหน่ายเห็ดหอม

จากการออกสำรวจฟาร์มเพาะเห็ดหอม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าของฟาร์มเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและจำหน่ายเห็ดหอม ประกอบกับการศึกษาจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ พบว่า การผลิตและจำหน่ายเห็ดหอมมีปัญหาหลายด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาด้านการผลิต มีดังนี้

1.1 สายพันธุ์เห็ดหอมที่นำมาทำหัวเชื้อยังมีคุณภาพไม่ดีพอ ให้ผลผลิตต่ำ บางสายพันธุ์ใส่เชื้อลงถุงแล้ว เส้นใยเห็ดหอมไม่เจริญเติบโตและไม่ออกดอก อีกทั้งยังมีการเสื่อมของเชื้อเห็ด ผู้เพาะเห็ดหอมรายย่อยซึ่งอยู่ห่างไกลจากฟาร์มผู้ผลิตหัวเชื้อเห็ดหอมซึ่งมักอยู่ในกรุงเทพมหานคร เมื่อซื้อหัวเชื้อเห็ดหอมไปแล้ว ไม้ที่เก็บรักษาเชื้อเห็ดหอม ทำให้หัวเชื้อนั้นเสียได้จากการที่เห็ดหอมเป็นเห็ดที่มีราคาแพง และไม่ค่อยมีปัญหาด้านการตลาด เจ้าของฟาร์มเอกชนที่มีเงินทุนเพียงพอลงทุนไปนำสายพันธุ์เห็ดหอมมาจากต่างประเทศเองอย่างไม่เป็นทางการ บางฟาร์มจะมีการแลกเปลี่ยนสายพันธุ์กับต่างประเทศ นับว่าฟาร์มเอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูง ซึ่งเมื่อนำเข้ามาแล้วก็ไม่แน่ว่าจะเหมาะกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย

1.2 โรคแมลง และศัตรูเห็ดรบกวน ได้แก่ วัชเห็ด รา แบคทีเรีย หนู มด ปลวก กบ แมลง และสัตว์อื่น ๆ โดยเฉพาะเชื้อราเขียว ทำให้ถุงก้อนเชื้อเสียหายมากถึง ร้อยละ 20-80 จากการสำรวจ พบว่า ผู้เพาะส่วนใหญ่ไม่มีวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูเห็ดที่มีประสิทธิภาพ และขาดความรู้เรื่องการรักษา ความสะอาดโรงเรือนเพาะเห็ด และบริเวณรอบ ๆ ฟาร์มเห็ด

1.3 วัสดุที่ใช้เพาะหายากและราคาแพง วัสดุเพาะที่นิยมใช้เพราะให้ผลผลิตดีคือ ไม้ก้อ แต่เมื่อรัฐบาลประกาศเพิกถอนสัมปทานป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2532 ทำให้ไม้ก้อและไม้อื่นๆ หายากมาก ดังนั้นฟาร์มขนาดเล็กที่เพาะเห็ดหอมในไม้ก้อจึงต้องเลิกไป ยกเว้นฟาร์มขนาดใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล จึงได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนที่เสื่อมสภาพแล้วอันเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้เอกชนปลูกป่า อย่างไรก็ตามบางฟาร์มที่อยู่ใกล้ชายแดนได้สั่งซื้อไม้จากประเทศใกล้เคียง แต่ก็มีราคาแพง และได้ไม้ที่มีขนาดและคุณภาพไม่ตรงตามต้องการ เนื่องจากไม่สามารถไปควบคุมการตัดไม้ได้

สำหรับการเพาะในถุงพลาสติก วัสดุเพาะที่ใช้จะเป็นวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร ที่นิยมกันมากคือ ชี้อย่างพาราซึ่งมีอยู่มากแถบภาคใต้ของประเทศไทย ในขณะที่เห็ดหอมจะสามารถเพาะให้ออกดอกได้ดีในสภาพอากาศของภาคเหนือ ดังนั้น ฟาร์มเพาะเห็ดหอมใน

ภาคเหนือจึงต้องสั่งซื้อซีลีออยไม้ยางพาราจากภาคใต้ ทำให้เสียค่าขนส่งมาก ซึ่งค่าขนส่งสูงกว่าค่าซีลีออย ทำให้มูลค่ารวมของซีลีออยสูงไปด้วย นอกจากนี้ ผู้เพาะเห็ดหอมยังขาดความรู้ในเรื่องสูตรอาหารที่เหมาะสมกับสายพันธุ์เห็ดหอมและวัสดุเพาะชนิดต่าง ๆ จึงทำให้ได้ผลผลิตต่ำและไม่สม่ำเสมอ

1.4 ในการเพาะเห็ดหอมต้องใช้ระยะเวลาในการดูแลรักษานานกว่าการเพาะเห็ดชนิดอื่น เพราะต้องใช้ระยะเวลาบ่มเส้นใยนานกว่าเห็ดอื่น ๆ ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษามาก การเพาะในไม้ต้องหมั่นกลับกองไม้และยกไม้ไปแช่น้ำตามกำหนดเวลา การเพาะในถุงพลาสติกต้องหมั่นรดน้ำและดูแลสภาพแวดล้อม จากการทำที่ต้องบ่มระยะเวลานานทำให้มีโอกาสที่เชื้อโรคหรือศัตรูเห็ดรบกวนได้มากขึ้น ทำให้ได้ผลผลิตต่ำ

1.5 ปัญหาเรื่องการขาดแคลนเชื้อเพลิง ฟาร์มขนาดเล็กโดยทั่วไปนิยมใช้ไม้ฟืนจากป่าเป็นเชื้อเพลิงในการนึ่งก้อนเชื้อ ซึ่งเชื้อเพลิงประเภทนี้ในวันจะหายากขึ้น และการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ก็นิยมใช้จำนวนมากด้วย ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านราคาและปริมาณ ถ้าปล่อยให้มีเหตุการณ์เช่นนี้ต่อไป จะทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่ามาทำเชื้อเพลิงมากขึ้น การวิจัยเพื่อหาสิ่งอื่นมาทดแทนไม้ฟืนจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่นิยมใช้ถ่านโค้ก ซึ่งเป็นถ่านหินชั้นเลวเป็นเชื้อเพลิงสำหรับหม้อนึ่งความดัน ซึ่งต้องใช้ปริมาณมากในการนึ่งแต่ละครั้ง ทำให้ต้นทุนค่าเชื้อเพลิงสูง

2. ปัญหาการตลาด เห็ดหอมที่ผลิตได้ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพปานกลางและเหมาะสมกับการบริโภคสด ปัจจุบันการผลิตเห็ดหอมยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และผู้เพาะส่วนใหญ่พอใจในราคาที่ขายได้ แต่ในบางช่วงที่ปริมาณเห็ดหอมในตลาดมีมาก ราคาที่ขายได้จะต่ำ ซึ่งก็เป็นไปตามกลไกของตลาด ปัจจุบันตลาดที่ทำการซื้อขายเห็ดหอมค่อนข้างแคบมีเพียงไม่กี่จังหวัดในประเทศไทย ผู้ผลิตรายย่อยไม่รู้ลู่ทางการตลาด แต่ผู้ผลิตรายใหญ่จะไม่มีปัญหาด้านการตลาดเพราะได้รับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้บริโภคในประเทศส่วนใหญ่ยังมีค่านิยมว่าเห็ดหอมต่างประเทศมีคุณภาพดีกว่าของในประเทศอีกด้วย

3. ปัญหาด้านการเงิน เนื่องจากเห็ดหอมต้องใช้ระยะเวลาในการบ่มนานกว่าเห็ดชนิดอื่น ในช่วงที่ยังไม่ให้ผลผลิตนี้ผู้เพาะอาจขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนได้ นอกจากนี้สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ที่ลงทุนสูง จะต้องใช้เงินลงทุนมาก บางแห่งอาศัยเงินลงทุนจากผู้ถือหุ้น บางแห่งก็กู้ยืมเพื่อน บางแห่งก็กู้จากธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ฟาร์มที่มีอัตราการกู้สูงจะต้องแบกรับภาระดอกเบี้ยจำนวนมาก ในขณะที่กิจการมีโอกาสจะชะงัก หรือประสบกับภาวะการขาดทุนได้เสมอ เพราะปริมาณผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ตั้งแต่ชนิดของ

วัสดุที่ใช้ สายพันธุ์ การดูแลรักษา และสภาพแวดล้อม เป็นต้น การควบคุมให้ได้ผลผลิตสม่ำเสมอตามที่ต้องการจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญคอยดูแลแนะนำและต้องลงทุนในเครื่องมือควบคุมสภาพแวดล้อมซึ่งหมายถึงต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งไม่ว่าจะคุ้มทุน ดังนั้นผู้ที่ให้สินเชื่อก็ต้องพิจารณาอนุมัติเงินทุกอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมโดยวิธีเพาะในถุงพลาสติก

4. ปัญหาด้านการจัดการฟาร์ม ฟาร์มเห็ดหอมขนาดใหญ่ มักจะนำเข้าเครื่องมือและอุปกรณ์จากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพง แต่เมื่อนำเข้ามาแล้ว ฟาร์มบางแห่ง โดยเฉพาะฟาร์มที่เพาะเห็ดหอมอย่างเดี่ยว ไม่ได้ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์อย่างเต็มกำลังการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูง และเนื่องจากราคาของอุปกรณ์ที่ค่อนข้างแพงจากต่างประเทศ ทำให้บางฟาร์มไม่นิยมซื้ออุปกรณ์ใหม่ แต่จะซื้ออุปกรณ์มือสองที่ใช้แล้ว เพราะมีราคาถูกกว่า แต่จะช้าหลังในด้านประสิทธิภาพการใช้งาน ส่วนฟาร์มขนาดเล็ก มีเงินทุนน้อย จึงสร้างอุปกรณ์ขึ้นใช้เอง โดยตัดแปลงจากอุปกรณ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ มีปัญหาในด้านประสิทธิภาพการใช้น้ำต่ำ โดยเฉพาะหม้อนึ่งความดันที่ตัดแปลงขึ้นใช้กันเอง อาจมีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อโรคต่ำเป็นเหตุให้มีการปนเปื้อนของเชื้อราสูง ทำให้ถุงก้อนเชื้อเสีย ไม่ออกดอก หรือให้ผลผลิตต่ำ และต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมสูง

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องการขาดความรู้ ความชำนาญของผู้ผลิตเห็ดหอม ซึ่งส่วนใหญ่จะได้เทคนิคการผลิตมาจากที่อื่นหรือถ่ายทอดกันมา จะมีอยู่บ้างบางฟาร์มที่จ้างผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาดูแลให้ แต่มีได้หมายความว่าผู้เชี่ยวชาญการเพาะเห็ดหอมในประเทศไทยเสมอไป ฟาร์มเหล่านี้จะมีปัญหาในเรื่องของเทคนิคที่ใช้ยังมีขาดตกบกพร่อง และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความชำนาญไม่เพียงพอ

แนวทางแก้ไขปัญหา

1. ด้านการผลิต ปัจจุบัน รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้อยู่แล้ว โดยเฉพาะหน่วยปฏิบัติการวิจัยเห็ด ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์ปฏิบัติการวิจัยเห็ด มีการรวมกลุ่มนักวิจัยที่มีความสามารถและประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่ทำไปแล้ว ได้แก่ การศึกษาการเพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติกโดยใช้วัสดุจากการเกษตร การศึกษาเชื้อราปนเปื้อนในถุงก้อนเชื้อเห็ดหอม การศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อรูปลักษณะและผลผลิตของเห็ดหอม การศึกษาการเพาะเห็ดหอมในชีลีส้อย และวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรชนิดต่าง ๆ เป็นต้น อาจสรุปได้ว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหามีดังนี้

1.1 รวบรวมคัดเลือกและปรับปรุงสายพันธุ์เห็ดหอมให้ได้ลักษณะที่ดีตรงตามความต้องการของตลาด ให้ผลผลิตสูง และเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทย

1.2 ศึกษาถึงศัตรูของเห็ดหอมและวิธีการควบคุม

1.3 ศึกษาหาวัสดุเพาะที่เหมาะสม และราคาถูก เพื่อลดต้นทุนการผลิต ศึกษาเทคนิคการเพาะ สูตรอาหารที่เหมาะสมกับสายพันธุ์ต่าง ๆ การร่นระยะเวลาการบ่มเส้นใย ศึกษาการป้องกันให้มีการปนเปื้อนน้อยลง มีปริมาณถุงเสียน้อย โดยลงทุนน้อย และหลีกเลี่ยงสารเคมีหรือสิ่งเจือปนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

1.4 ศึกษาการนำถุงก้อนเชื้อที่ใช้แล้วไปทำประโยชน์ต่อ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำไปทำเป็นปุ๋ยบ้างแล้ว บางฟาร์มนำถุงก้อนเชื้อที่เก็บดอกเห็ดหอมหมดแล้ว ไปผสมขี้เลื่อยใหม่ เพื่อเพาะเห็ดอื่นในอัตราส่วนที่พอเหมาะเป็นการลดต้นทุนการผลิต

1.5 ศึกษาหาเชื้อเพลิงอย่างอื่นมาใช้แทนฟืนและลิกไนต์ และผลิตเตาที่มีประสิทธิภาพไม่สิ้นเปลืองเชื้อเพลิง

เมื่อร่วมมือกันศึกษาแล้ว ควรถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในการเพาะเห็ดหอมให้แก่เจ้าของฟาร์มและผู้สนใจเพาะเห็ดหอมทั่วไป ควรสนับสนุนเจ้าของฟาร์มเห็ดหอมขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในการเพาะ ช่วยเผยแพร่ความรู้ และวิชาการสมัยใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้เพาะเห็ดหอมรายอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีนโยบายการป่าไม้ที่แน่นอน ในการที่จะส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าและเข้าทำประโยชน์ในป่าเสื่อมโทรมที่มีไม้ก่อกอง อันเป็นแหล่งวัตถุดิบที่ดีที่สุด เพราะไม้ก่อกองให้ผลผลิตดี และการดูแลรักษาง่ายกว่าการเพาะในถุงพลาสติก การให้สัมปทานปลูกป่าแก่เอกชนนั้นยังเป็นการส่งเสริมการเพาะเห็ดหอมอย่างครบวงจรอีกด้วย

2. ด้านการตลาด ควรมีการศึกษาถึงแนวโน้มความต้องการของตลาดเห็ดหอมในประเทศไทย ว่ามีความต้องการเห็ดหอมที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยมากน้อยเพียงใด เพราะคนส่วนใหญ่ยังนิยมบริโภคเห็ดหอมจากต่างประเทศ เพราะเชื่อว่ามีคุณภาพดีกว่าเห็ดหอมที่ผลิตในประเทศไทย จึงควรมีการส่งเสริมการจำหน่าย โฆษณา ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างค่านิยมให้คนหันมาบริโภคเห็ดหอมสดในประเทศ ซึ่งมีราคาถูกกว่าและสดกว่า ซึ่งปัจจุบันเป็นที่น่ายินดีที่อาจารย์จากคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพของตลาดเห็ดหอม

ในประเทศไทย" โดยจะศึกษาถึงความต้องการของตลาด จำนวน และประเภทของลูกค้า ชนิดของเห็ดหอมที่นิยมบริโภค ราคา และการจัดจำหน่าย ตลอดจนทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในการซื้อขายเห็ดหอมเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคต งานวิจัยนี้ คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณ ปี พ.ศ. 2534

นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาถึงการรักษาคุณภาพของเห็ดหอมภายหลังการเก็บดอกมาแล้ว ให้คงคุณภาพอยู่ได้นานและนำมารับประทาน การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน สวยงาม นำมารับประทาน อันเป็นการเพิ่มมูลค่าให้เห็ดหอม ทำให้สามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้นด้วย ตลอดจนระบบการขนส่งเข้าสู่ตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วน of รัฐบาลควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการคุ้มครอง และส่งเสริมผู้ผลิตเห็ดหอมในประเทศ เช่น การขึ้นภาษีนำเข้าเห็ดหอมจากต่างประเทศ การยกเว้นภาษีเงินได้ในระยะแรกของการก่อตั้งฟาร์ม เป็นต้น ทั้งนี้ ยังเป็นการป้องกันเงินตราไหลออกนอกประเทศด้วย

3. ด้านการเงิน การลงทุนในฟาร์มผลิตเห็ดหอมสำหรับผู้ที่มีเงินทุนไม่มากนักควรลงทุนในฟาร์มขนาดเล็กก่อน เมื่อมีกำไรแล้วจึงค่อยขยายให้เป็นฟาร์มใหญ่ได้ การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเห็ด จะช่วยให้ธนาคารผู้ให้กู้เชื่อถือและยอมปล่อยสินเชื่อมากขึ้น

4. ด้านการจัดการฟาร์ม ผู้ลงทุนในฟาร์มผลิตเห็ดหอมควรคำนึงถึงการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จัดหามาในราคาแพงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามใช้ให้เต็มกำลังผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ควรใช้อุปกรณ์ที่มีขนาดเหมาะสมกับปริมาณผลิตของฟาร์ม เพราะการใช้อุปกรณ์ที่ขนาดใหญ่เกินไปทำให้ต้องลงทุนสูง และก่อให้เกิดปัจจัยการผลิตว่างเปล่า การใช้อุปกรณ์บางอย่าง เช่น เครื่องผสมซีลี้อย เครื่องอัดซีลี้อย ควรคำนึงถึงข้อดีข้อเสียเปรียบเทียบกับการจ้างแรงงานคนด้วย เพราะถ้าประสิทธิภาพใกล้เคียงกันแล้ว ควรจ้างแรงงานคนดีกว่า เพราะอัตราค่าจ้างแรงงานของไทยยังค่อนข้างต่ำ เป็นการส่งเสริมการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

นอกจากนี้ ผู้ลงทุนควรแสวงหาเทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ต้องซื้อหรือจ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาสอนให้ เช่น การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผู้วิจัยไว้แล้วในห้องสมุด การร่วมมือทำการวิจัยกับนักวิชาการ เป็นต้น ในส่วนของรัฐบาลควรมีบทบาทในการจัดให้มีแหล่งข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลเหล่านี้ ไปใช้เพื่อแสวงหาความรู้ และเทคโนโลยีใหม่มาแก้ปัญหา ปรับปรุงการผลิตเห็ดหอมต่อไป

การสนับสนุนให้ผู้เพาะเห็ดหอมมีการรวมกลุ่มกันจะช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้
เทคนิค การจัดการ และอาจใช้อุปกรณ์ร่วมกันได้ เพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนจากการลงทุนผลิต
เห็ดหอม จะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่การเพาะในไม้มีต้นทุนการผลิตต่ำและอัตราผลตอบแทนจากเงิน
ลงทุนสูงกว่าการเพาะในถุงพลาสติก แต่ก็มีปัญหาในการจัดหาไม้มาเพาะ การลงทุนปลูกป่าเพื่อนำ
ไม้มาใช้เพาะ เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาต่อไปว่าคุ้มกับการลงทุนเชิงธุรกิจหรือไม่ แนวทางการ
เพาะเห็ดหอมในประเทศไทยที่เป็นไปได้ขณะนี้ คือการเพาะในถุงพลาสติก แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่อง
ของต้นทุนการผลิตสูง แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผลตอบแทนจากการเพาะเห็ดหอมในถุง
พลาสติกนี้ ก็ยังพบว่า มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนที่น่าพอใจ การศึกษาเพื่อพัฒนาการเพาะ
เห็ดหอมในถุงพลาสติกจึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศซึ่ง
ทำให้เสียเงินตราต่างประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก แต่ในอนาคตต้องพิจารณาให้ดีกว่าการ
ขยายการผลิตให้มากขึ้นจะทำให้อุปทานมากกว่าอุปสงค์หรือไม่ การส่งเห็ดหอมไปจำหน่ายต่าง
ประเทศมีความเป็นไปได้เพียงใดที่จะแข่งขันกับเห็ดหอมจากประเทศญี่ปุ่น เกาหลี สาธารณรัฐ
ประชาชนจีนและไต้หวัน ควรจะเจาะตลาดผู้บริโภคกลุ่มใด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ลงทุนจะต้อง
คำนึงถึง